

Sanna Marin m.fl.

Interpellation om läget i äldreomsorgen

Till riksdagen

Under de senaste dagarna har vi fått ta del av chockerande avslöjanden om försummelser i äldreomsorgen. I ett vårdhem såg man inte till att de boende fick tillräckligt med näring med påföljden att många klienter magrade så kraftigt att risken för en förtida död ökade. Ett annat vårdhem hade under en längre tid försummat personaldimensioneringen och i medicinskåpen förvarades överblivna receptbelagda, drogklassade läkemedel som borde ha hanterats som läkemedelsavfall men som i stället delades ut till andra boende utan läkares förskrivning. På ett tredje ställe hölls läkemedlen inte i sär vilket resulterade i att en boende måste läggas in på rehabiliteringsavdelning på grund av felaktig medicinering, en patient med lunginflammation kunde inte identifieras, vårdarna hade inte access till datasystemet och en patient avled till följd av misstänkt felbehandling. Allt detta gör att slarv med hygien och med annat som ingår i normal grundläggande vård inte längre når över nyhetströskeln.

Här har nämnts några enskilda och grova exempel på det mänskliga lidande som en inkompetent vård och en otillräcklig övervakning leder till. Vi framställer därför en interpellation till regeringen för att äntligen få den reaktion som man har rätt att kräva av statsmakten.

Vårt gemensamma mål måste vara att säkerställa ett människovärdigt och tryggt liv för alla äldre och de allra mest utsatta. Samtidigt måste vi trygga arbetshälsan för den yrkeskunniga personalen i vårdbranschen. Tillsammans kan vi lyfta äldreomsorgen i Finland. Det handlar om våra föräldrar och mor- och farföräldrar som har byggt landet under många årtionden. De är värda en trygg ålderdom med respekt för människovärdet. De är värda service av god kvalitet.

Äldreomsorgslagen och kvalitetsrekommendationen

Resurserna för äldreomsorgen måste tryggas i alla lägen. Vårdhemmen och hemvården måste ha en tillräcklig och yrkeskunnig personal.

Regeringen Sipilä har satt som statsfinansiellt mål att spara 61 miljoner euro i äldreomsorgen. För att nå målet införde regeringen försämringar i lagen och avstod från kravet på ansvarig arbetstagarare för klienterna och på en förteckning över vilken särskild sakkunskap det krävs av kommunerna i äldreservicen. Man har också gett avkall på kvalitetsrekommendationer och lindrat vissa krav. Regeringen har tänkt sig betydande besparingar bland annat när det gäller privata och offentliga tjänsteproducenter ställning och samordningen av tillsynen. Dimensioneringarna har luckrats upp genom att arbetstagarare i större utsträckning än tidigare har kunnat beaktas i den. I många vårdenheter sköter vårdpersonalen också stödtjänster såsom städning och matlagning. Det

Interpellation IP 3/2018 rd

förekommer att bestämmelserna om dimensionering kringgås med spökvårdare, det vill säga personer som förs upp på arbetsschemat trots att de i verkligheten inte jobbar dessa turer.

Majoriteten av den äldre befolkningen bor hemma. Av dem har ungefär 55 000 personer tillgång till regelbunden hemvård. Av klienterna i hemvården är allt fler i dåligt skick och en del av dem är i behov av en intensivare vård än den man kan ge med hemvårdsbesök. En påfallande stor del av de som arbetar inom hemvården upplever att de är överarbetade och att jobbet har blivit allt tyngre de senaste åren. De stressar över kvaliteten i det egna arbetet, främst på grund av den ständiga brådskan, och många överväger att byta bransch.

Enligt Kommunförbundets bedömning har olika beslut under innevarande regeringsperiod minskat statsandelen för kommunernas basservice med 850 miljoner. I stället för att spara skulle regeringen kunna höja nivån på äldreomsorgen. Det finns inte tid för att invänta framtida lösningar som en vårdreform skulle föra med sig. De äldres servicebehov måste tillgodoses i rätt tid. Nivån på servicen till de äldre måste höjas genom att nya arbetsformer tas fram personalens kompetens höjs. Vården i livets slutskede måste bli bättre. Den personal som huvudsakligen sköter vårduppgifter måste vara tillräckligt stor. Äldreomsorgslagen o kvalitetsrekommendationen måste kompletteras med bestämmelser om en tillräcklig vårdardimensionering som beaktar vårdberoendet. Det måste till sanktioner för att säkerställa att de här bestämmelserna följs. Den äldre befolkningens rätt till vård och omsorg på landets officiella språk måste tryggas..

Övervakningen av servicen

Under de senaste åren har regionalförvaltningsverkens inspektioner i vårdhem avslöjat missförhållanden över hela landet. I vissa fall har bristerna negligerats under många år. Såväl privata som offentliga tjänsteproducenter har haft problem, men om man ser till antalet anmälningar till regionalförvaltningsverken förefaller problemen vara klart större i den privata tjänsteproduktionen.

Ansvariga omsorgsministern Saarikko konstaterade för inte så länge sedan att egenkontrollen intar en nyckelposition för att garantera patientsäkerheten. Men senast nu står det hur som helst klart att egenkontrollen inte är tillräcklig och täckande och att den helt enkelt inte kan säkerställa de svagastes rättigheter och säkerhet. Man frågar sig om regeringen ens i detta läge tar bristerna i övervakningen på allvar. De övervakande myndigheterna har slagit larm upprepade gånger men regeringen har inte lyssnat.

De uppdagade missförhållandena visar att myndigheterna saknar resurser att ingripa. Eftersom man redan under en längre tid har varit medveten om bristerna, borde myndigheterna ha vaknat upp och gjort något för att förbättra övervakningen och handla snabbare.

Övervakningen måste bli bättre och effektivare. Det här gäller såväl vårdgivarna och serviceanordnarna som regionförvaltningsverken och Valvira. De övervakande myndigheternas behörighet måste genast ses över för att kontrollera om övervakningen fullt ut tillgriper alla de befogenheter lagen medger eller om de behöver stärkas ytterligare. Antalet oanmälda inspektioner bör utgöra en större del av övervakningen. Både arbetstagare och anhöriga ska ha möjlighet att göra anmälningar anonymt till myndigheterna om försummelser eller brister i vården. Personalens synpunkter måste tas på allvar.

Interpellation IP 3/2018 rd

Det finns också skäl att inrätta en tjänst som äldreombudsman för att trygga nivån i äldreomsorgen och för att skärpa övervakningen. Ombudsmannen ska vara en självständig och oberoende landsomfattande intressebevakare för äldre som bland annat övervakar att de äldres rättigheter tillgodoses och följer hur äldreomsorgen utvecklas.

Upphandlingslagen måste ändras

Regeringen har upprepade gånger hänvisat dels till kommunernas ansvar, dels till den kommande valfrihetsmodellen. Regeringen vill hävda att modellen löser alla kvalitetsproblem inom social- och hälsovården — trots att den döms ut av experterna. Men problemen måste lösas här och nu. Det finns kommuner som inte klarar av vare sig upphandlingen eller tillsynen med rena papper. De behöver stöd, så att det inte sker fler misstag. Liknande allvarliga problem har avslöjats också när det gäller service till personer med funktionsnedsättning och inom barnskyddet och småbarnspedagogiken.

Regeringen har inte lystrat till oppositionens förslag till förbättringar av upphandlingslagen. Upphandlingslagen måste ses över så att kvaliteten får ökad vikt vid upphandling av social- och hälsovårdstjänster. Kvaliteten måste också definieras noggrannare och det måste bli obligatoriskt att beakta kvalitetskriterierna i alla upphandlingar. Tröskelvärde för upphandling bör höjas till det maximala belopp som direktivet tillåter. Upphandlingskontrakten måste inkludera bestämmelser som betydligt snabbare och effektivare leder till påföljder för alla avtalsbrott och brister. Bestämmelserna om uteslutning av leverantörer måste stärkas så att den upphandlande enheten har rätt och vid behov också skyldighet att utesluta anbudsgivare som gjort sig skyldiga till oegentligheter.

Vårdreformen

Oppositionens oro över regeringens marknadsinriktade valfrihetsmodell och dess risker är befogad. Inom social- och hälsovården kan marknaden vara en bra dräng men en dålig husbonde. Företagen får inte göra vinst på bekostnad av kvaliteten i vården och omsorgen.

Regeringen Sipiläs vårdreform förbättrar inte läget inom äldreomsorgen. Regeringens marknadsmodell leder till ökade risker, när aktörerna blir betydligt fler, den offentliga kontrollen försvagas och vårdkedjorna slås sönder. Regeringen driver en modell där egenkontrollen får än större betydelse. Mångproducentmodellen gör tillsynen mer komplicerad, samtidigt som regeringen utsätter tillsynsfunktionen och hela social- och hälsovårdssystemet för ett spartryck i miljardklassen. Det är hög tid att regeringen vaknar och medger att hälsan och välfärden inte får vara till salu.

I regeringens social- och hälsovårdsmodell har socialvården en oansenlig roll i de social- och hälsocentraler som ska ha en låg mottagningströskel. Det undergräver intentionen att stärka basservicen. Patienter med stort behov av service och socialvårdsklienter som behöver särskilt stöd tvingas gå via ytterligare en disk, om social- och hälsocentralen endast erbjuder handledning och rådgivning, inte socialvårdstjänster. Det är de mest utsatta som drabbas hårdast

I regeringens social- och hälsovårdsmodell krävs det inte mycket för att bli tjänsteleverantör. Kriterierna för att företagen agerar ansvarsfullt är minimala, exempelvis i fråga om transparens och

Interpellation IP 3/2018 rd

rapporteringskyldighet. Regeringen har också varit ovillig till en stram begränsning av aggressiv skatteplanering, så den typen av arrangemang är fortfarande allmänna. En stor del av de som använder social- och hälsovårdstjänster är gamla och sjuka eller befinner sig annars i en ställning där de saknar möjlighet att undersöka tjänsteleverantörernas bakgrund när de väljer leverantör. Social- och hälsovården tryggar de grundläggande fri- och rättigheterna. Därför måste det allmänna ge starkare garantier för att tjänsteleverantörerna är pålitliga.

Det är nödvändigt med en reform av social- och hälsovårdssystemet. Ansvar för tjänsterna måste i högre grad koncentreras till betydligt starkare aktörer än vad fallet är i dag. Huvudansvaret för produktionen av tjänsterna ska ligga hos den offentliga sektorn, men den privata och den tredje sektorn kan komplettera serviceutbudet. Den tredje sektorn har en mycket viktig roll inom äldreomsorgen. Dess organisationer måste ges möjlighet att producera social- och hälsovårdstjänster också i fortsättningen. Valfriheten kan stärkas exempelvis genom servicesedlar.

Den senaste tidens avslöjanden visar än en gång konkret hur nödvändigt det är att social- och hälsovårdstjänsterna ses över kontrollerat och med medborgarnas bästa i förgrunden. I samband med reformerna måste den lagstiftning som ligger till grund för tillsynen beredas omsorgsfullt och resurserna för tillsynen säkras. Vi har inte råd att kompromissa på den punkten.

Med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den minister som saken gäller:

Är regeringen redo att återta försvagningarna av äldreomsorgslagen?

Är regeringen redo att återta försvagningarna av kvalitetsrekommendationen för äldrereservicen?

Är regeringen redo att snabbt lämna en proposition enligt vilken en tillräcklig skötardimensionering skrivs in i lag?

Hur är det möjligt att den nu aktualiserade typen av försummelser inom äldreomsorgen fått ske om och om igen?

Varför har resurserna för tillsynen inte säkerställts, trots att behovet ökar kontinuerligt?

Vad tänker regeringen göra för att förbättra kvaliteten i och tillsynen över äldreomsorgen?

Hur tänker regeringen säkerställa kvaliteten i och tillsynen över andra konkurrensutsatta och upphandlade tjänster, exempelvis barnskyddet, tjänsterna för personer med funktionsnedsättning och småbarnspedagogiken?

Varför beaktar upphandlingslagen inte särdragen inom social- och hälsovårdstjänsterna, så att det alltid är obligatoriskt att betona kvaliteten?

Varför vill regeringen genom vårdreformen slå sönder det nuvarande servicesystemet och ersätta det med en mångproducentmodell som är svår att styra och övervaka?

Är regeringen redo att inrätta ett nationellt äldreombudsmannaämbete?

Interpellation IP 3/2018 rd

Helsingfors 1.2.2019

Sanna Marin sd
Antti Lindtman sd
Ville Skinnari sd
Suna Kymäläinen sd
Tuula Haatainen sd
Maria Guzenina sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Riitta Mäkinen sd
Lauri Ihalainen sd
Ilkka Kantola sd
Riitta Myller sd
Kristiina Salonen sd
Joona Räsänen sd
Sirpa Paatero sd
Ilmari Nurminen sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Tarja Filatov sd
Satu Taavitsainen sd
Katja Taimela sd
Pilvi Torsti sd
Erkki Tuomioja sd
Tytti Tuppurainen sd
Harry Wallin sd
Pia Viitanen sd
Mika Kari sd
Maria Tolppanen sd
Anneli Kiljunen sd
Jukka Gustafsson sd
Krista Kiuru sd
Touko Aalto gröna
Outi Alanko-Kahiluoto gröna
Pekka Haavisto gröna
Hanna Halmeenpää gröna
Satu Hassi gröna
Heli Järvinen gröna
Emma Kari gröna
Johanna Karimäki gröna
Jyrki Kasvi gröna
Krista Mikkonen gröna
Ville Niinistö gröna
Olli-Poika Parviainen gröna
Jani Toivola gröna
Antero Vartia gröna
Ozan Yanar gröna

Interpellation IP 3/2018 rd

Juho Eerola saf
Ritva Elomaa saf
Teuvo Hakkarainen saf
Laura Huhtasaari saf
Olli Immonen saf
Arja Juvonen saf
Toimi Kankaanniemi saf
Rami Lehto saf
Leena Meri saf
Jani Mäkelä saf
Mika Niikko saf
Tom Packalén saf
Mika Raatikainen saf
Jari Ronkainen saf
Sami Savio saf
Ville Tavio saf
Ville Vähämäki saf
Aino-Kaisa Pekonen vänst
Li Andersson vänst
Kari Uotila vänst
Katja Hänninen vänst
Markus Mustajärvi vänst
Jari Myllykoski vänst
Silvia Modig vänst
Anna Kontula vänst
Hanna Sarkkinen vänst
Matti Semi vänst
Annika Lapintie vänst
Paavo Arhinmäki vänst
Thomas Blomqvist sv
Anna-Maja Henriksson sv
Joakim Strand sv
Eva Biaudet sv
Veronica Rehn-Kivi sv
Anders Adlercreutz sv
Stefan Wallin sv
Mats Nylund sv
Mikaela Nylander sv
Sari Tanus sv
Päivi Räsänen kd
Antero Laukkanen kd
Peter Östman kd
Sari Essayah kd
Maria Lohela liik
Harry Harkimo liik
Paavo Väyrynen tl